

Utbildningsinspektion i Rektorsområde 2

grundskola F-6, särskola 1-6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av rektorsområdet

Rektorsområde 2	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	344
Förskoleverksamhet	125
Skolbarnsomsorg	111
Förskoleklass	63
Särskola	12

Rektorsområdet bildades inför läsåret 2001/2002, då kommunen förändrade ledningsorganisationen för förskolor och grundskolor. Området leds av en områdesrektor och en rektor. För den pedagogiska verksamheten finns totalt ca 90 anställda.

Rektorsområde 2 består av de grundskolor och förskolor i Tomelilla kommun som ligger utanför tätorten. Hit hör Brösarps skola och Brösarps förskola, Odenslundskolan och Fyrklövers förskola samt Smedstorps skola och Längans förskola. Skolorna har undervisning från förskoleklass till och med årskurs 6 och i varje skola finns också fritidshemsverksamhet.

På samtliga skolor finns också kommunens filialbibliotek.

Familjedaghemmen i Tomelilla ingår inte i rektorsområdesorganisationen. Det finns totalt 18 dagbarnvårdare i kommunen och de har sin egen organisation och arbetsledning. I det geografiska området för rektorsområde 2 finns 8 familjedaghem med 36 barn i åldern 1-5 år.

I Brösarps skola finns en förskoleklass med 22 elever och årskurs 1-6 med 109 elever. Här finns en särskild undervisningsgrupp med 6 elever. På skolans fritidshem är 33 elever inskrivna. Skolan finns i en stor röd, enplans tegelbyggnad i utkanten av tätorten Brösarp. På Brösarps förskola, som ligger granne med skolan finns 41 barn fördelade på de två avdelningarna Gullvivan och Backsippan.

Odenslundsskolan är den nyaste av skolorna i rektorsområdet. Byggnaden är en vidsträckt enplansbyggnad som inrymmer en förskoleklass med 16 elever och årskurs 1-6 med 123 elever. På fritidshemmet finns 47 elever och på förskolan Fyrklövern, som ligger en bit ifrån skolan, finns 25 barn inskrivna.

Smedstorps skola har 25 elever i förskoleklass och 109 elever i årskurs 1-6. Här finns också en särskoleklass, Lila gruppen, med 12 elever i årskurs 1-6 och en grupp med 3 elever som har diagnosen autism. På fritidshemmet finns 37 barn och på förskolan i Smedstorp, Längan, är 23 barn inskrivna. Skolan, som är i två plan, byggdes 1952.

Flertalet elever i rektorsområdet har lång väg till skolan och åker skolskjuts.

.

Genomförandet av inspektionen i Rektorsområde 2

Skolverket sände den 10 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektionsteamet med ansvar för rektorsområde 2 har bestått av undervisningsråden Agneta Ericsson och Helena Olivestam Torold. Besöken i rektorsområdet inleddes den 16 mars och avslutades den 19 mars 2004. Förutom besök i Brösarps skola, Odenslunds skola och Smedstorps skola besöktes Brösarps förskola.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Rektorsområde 2, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I rektorsområdet intervjuades skolledning, pedagoger av olika kategorier, elever, samt föräldrar. Lektions- och verksamhetsbesök gjordes och spontana samtal fördes med barn, elever och personal. Vid besöken gjordes också observationer av det sociala samspelet under raster och måltider.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Under vårterminen 2003 genomfördes en gemensam trivselenkät i Tomelilla kommun där föräldrar och barn fick svara på frågor kring miljön på skolorna. Resultaten för rektorsområdet pekar på att elevinflytandet kan utvecklas, ju äldre eleverna är desto mindre möjligheter till påverkan upplever de att de har. Svaren från föräldrarna pekar på bristande vuxenstöd på rasterna och att de inte upplever skolorna som helt lugna och trivsamma miljöer för sina barn. I en

enkät som genomfördes i rektorsområdet hösten 2003 ställdes frågor kring trivsel, kamrater och mobbning till alla eleverna. Svaren var inte entydigt positiva, en del elever har svarat att de ibland är utfrusna, att det förekommer mobbning på skolan och att de trivs "så där". Det framkommer inte vid intervjuerna med lärarna att resultaten från enkäterna har analyserats eller lett till några fördjupade diskussioner i området. Ett negativt språkbruk bland eleverna har vuxit i omfattning och upplevs som ett problem av intervjuade lärare, elever och föräldrar.

I Brösarps skola uppger lärarna att eleverna har "rätt bra hänsynstagande till varandra". Lärarna upplever att det är bra stämning på skolan detta läsår, mera beroende på att "det är lugna och fina sexor", inte att skolans arbete gett resultat. Det förekommer mobbning och kränkningar av olika slag, men det har blivit bättre. Det finns inget aktuellt mobbningsfall just nu. Eleverna uttrycker att lärarna förhåller sig olika mot eleverna och tolkar ordningsreglerna på olika sätt.

På Odenslundsskolan präglas stämningen och förhållningssättet av en princip, att "eleverna skall lära sig att själva lösa sina konflikter". Det är också tydligt att skolan består av två separata delar, två arbetslag med delvis olika arbetssätt och olika elevsyn. Lärarna uppger att systemet med kamratstödjare har haft en positiv effekt, bl.a. har de aktiviteter som gruppen arrangerar på långrasterna lett till mera trivsel. En del av de yngre eleverna upplever att det är besvärligt på rasterna, att det är få vuxna ute på rasterna och att det "händer saker på baksidan".

På Smedstorps skola är stämningen ganska bråkig med många småkonflikter mellan eleverna. De vuxna har ett aktivt sätt att förhålla sig och det finns en inställning att alla vuxna agerar på samma sätt och med samma ansvar. Lärarna pratar om "Smedstorpsandan", att alla tillåts vara olika men att det finns ett gemensamt synsätt hos de vuxna, en stark sammanhållning. Särskolans elever är väl integrerade socialt, det finns ett positivt bemötande.

Förskolan

Brösarps förskola präglas av en lugn, mjuk stämning. De vuxnas sätt att bemöta barnen präglas av värme och respekt. I de situationer inspektörerna har möjlighet att observera samspelet mellan barnen, präglas det av hänsyn och kamratskap. De aktiviteter inspektörerna kan iaktta sker mestadels på barnens villkor.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av arbetet med normer och värden i området är godtagbart, men delvis skiljer sig åt på skolorna. Den trivselenkät som gjorts pekar på att det finns förbättringsområden på samtliga skolor i området. Det pågår en del kränkningar och ett negativt språkbruk breder ut sig. Bilden från, framförallt Brösarps skola och Odenslundsskolan, visar vuxna som inte i alla lägen har ett gemensamt förhållningssätt gentemot eleverna. Samtidigt finns det ett gott arbete på många håll, med aktiva vuxna som ser alla barn på skolan som sitt ansvar. Ett arbete för att skapa samsyn inom respektive skola och mellan skolorna i området är en viktig insats för att förbättra resultatet av värdegrundsarbetet.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I rektorsområdet visade resultaten på nationella prov för år 5, som genomfördes vårterminen 2003, följande resultat:

I svenska fick 79 procent, i matematik 82,5 procent och i engelska 80,7 procent av eleverna godkänt på proven. Resultaten inom rektorsområdet varierade mycket, i Brösarps skola nådde betydligt högre andel av eleverna godkänt än vid de övriga. På Odenslundsskolan skilde sig resultaten mellan de båda spåren, Pilen och Björken, mycket, till Pilens nackdel.

Det finns inget gemensamt system för att analysera och utvärdera kunskaperna i området. Reflektioner med anledning av resultaten på de nationella proven involverar endast de berörda lärarna. I de fall diskussioner har påbörjats på den enskilda skolan har de ofta stannat vid resursfrågan.

I ett nyligen påbörjat arbete med en kommungemensam Projekt- och Omdömesdatabas är ambitionen att kunna redovisa resultaten för eleverna i relation till uppnåendemål i årskurs 2, 6 och 9. Dessa redovisningar, som också innehåller kommentarer från ansvariga lärare, skall sedan bilda underlag för utvecklingssamtalen.

Det finns ingen återkoppling från Kastanjeskolan när det gäller kunskapsresultaten. Eleverna väljer olika profiler och det saknas system för att följa upp elever från varje enskild skola.

Sammanfattningsvis finner inspektörerna att kunskapsresultaten i området totalt sett är godtagbara, men varierar mycket mellan skolorna. Dessa variationer bör analyseras och diskuteras av skollledning och lärare för att leda fram till olika förbättringsåtgärder. I detta sammanhang bör också en diskussion om resursfördelningen inom rektorsområdet inledas.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Rektorsområdet har idag en gemensam "Mobbingplan för RO 2" som arbetades fram under år 2003. I planen finns en konkret handlingsplan som i olika steg beskriver hur skolan skall agera vid fall av mobbning. Andra former av kränkande behandling nämns som ett begrepp i inledningen, men berörs inte närmare.

På varje skola finns ett antimobbningsteam/samtalsteam som består av två vuxna. En del i det förebyggande arbetet är också kamratstödarna som idag finns på alla skolor i området. Kamratstödarna träffar regelbundet de vuxna i mobbningsteamet. Klassråd, elevråd och föräldraråd/föräldraförening finns på varje skola.

Utvecklingssamtal genomförs på skolorna en gång per termin och på förskolorna en gång per år. Det finns ingen gemensam modell utan varje lärare bestämmer själv om eventuellt underlag. Utvecklingssamtalen dokumenteras.

"Att stämma i bäcken-projektet" ansvarade under 2002 och 2003 för forumteaterföreställningar för alla elever i årskurs 4 och 6. Detta arbete har sedan följts upp på olika sätt med exempelvis diskussioner, rollspel m.m. i klasserna.

Resursenhetens dramapedagog har arbetat med olika grupper på skolorna, bl.a. med värderingsfrågor.

Skolsköterskan, som har en viktig roll i antimobbningsarbetet, är anställd i den centrala resursenheten. Arbetet med övergripande hälsomål har inte tagit riktig fart, det framkom i diskussioner att man till hösten tänker prioritera de frågorna. Idag förekommer olika former av fysisk aktivitet, exempelvis "Piggelinpromenader" på lunchrasten.

Elevinflytandet diskuteras en del i området, men det finns ingen gemensam linje eller något system för hur det skulle kunna se ut eller utvecklas. Det är upp till den enskilde läraren eller arbetslaget att finna sina egna vägar. Tydligast blir elevernas inflytande för de äldre eleverna i temaarbetet där lärare och elever planerar tillsammans.

Lärarna på Brösarps skola har erfarenhet av att handlingsplanen mot mobbning har fungerat och varit ett stöd. Det förekommer ständigt diskussioner i klassrummen, uppger de intervjuade lärarna, men det finns inget gemensamt synsätt på skolorna utan det är upp till den enskilde läraren. Klassråden fungerar utmärkt, där sker mycket diskussioner om hur man skall vara mot varandra och många etiska samtal.

På Odenslundsskolan arrangerar kamratstödarna bl. a. aktiviteter för övriga elever på långrasterna. Här finns trygghetsgrupper som är åldersblandade grupper inom varje spår med 12-15 elever i varje grupp. Gruppen träffas en timme varje vecka och målet är att de yngre eleverna skall lära känna de äldre. Föräldrasamtal och utvecklingssamtal sker också i dessa grupper. Vid intervjun med föräldrarna framkom ett stort missnöje med trygghetsgruppssystemet bl.a. upplever föräldrarna brister vid utvecklingssamtalen. Elevernas uppfattning om värdet av trygghetsgruppen var ganska otydlig.

På Smedstorpsskolan ägnar lärarna mycket tid åt arbetet med normer och värden. Det genomförs kontinuerliga etiska samtal, ofta i form av "morgonsamling" och lärarna har också mycket övningar med klassen i hur man skall vara

mot varandra. Arbetet med att stoppa det negativa språkbruket har fått allt större utrymme och blivit en prioriterad fråga. Samtalsgruppen i Smedstorps skola, som består av en kvinnlig och en manlig lärare har också en tydlig kurativ funktion genom att de finns tillgängliga för samtal vissa tider.

Förskolan

De intervjuade föräldrarna på Brösarps förskola upplever stor delaktighet i förskolans verksamhet, de har möjlighet att påverka och är nöjda med de utvecklingssamtal som genomföres en gång per år. Det måldokument som togs fram hösten 2000 har nu reviderats av föräldrar och personal i samverkan.

Sammanfattningsvis finner inspektörerna att arbetet med värdegrundsfrågor i området varierar och att ansvaret ofta lämnas över till den enskilde läraren. Det pågår ett, i många avseenden, gott arbete men insatser bör göras för att skapa bättre samsyn inom respektive skola och mellan skolorna i området. I detta arbete bör även de övergripande hälsomålen fokuseras. På detta område görs idag mycket gott arbete i skolorna, men det saknas en gemensam inriktning och utvecklingsstrategi. Elevernas inflytande på undervisningen är ett annat förbättringsområde, där finns idag inga strategier för vilka former inflytandet skall ha eller hur det kan utvecklas med elevens ålder och mognad. Information och möjlighet till delaktighet för föräldrarna, framför allt i skolorna, kan förbättras och i detta sammanhang bör Odenslundskolans system med trygghetsgrupper utvärderas.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Lokala arbetsplaner finns utarbetade på de olika skolorna. Skolledning och lärare har, utifrån de nationella styrdokument, diskuterat och konkretiserat målen. En del av de intervjuade lärarna uttrycker tydligt att de planer och dokument som finns endast är pappersprodukter utan liv eller betydelse för undervisningen. Det pågår mycket gott pedagogiskt arbete i rektorsområdet trots de återkommande ekonomiska nedskärningarna. Sättet att organisera undervisningen, som haft pedagogiska motiv, måste dock idag omprövas på grund av de minskade ekonomiska resurserna.

Kommunens lärare i grundskolan, förskollärare och fritidspedagoger har arbetat fram "Röda tråden" som syftar till att skapa en kontinuitet genom skolsystemet för eleverna i Tomelilla kommun. Arbetet har resulterat i konkretiseringar av läroplans- och kursmål samt kriterier för måluppfyllelse. Kriterierna för måluppfyllelse läggs in i en databas, "Projekt och Omdömesdatabasen" som skall

ge en tydlig bild av elevens måluppfyllelse till elev och föräldrar. I modellen anges uppnåendemål för eleverna i årskurs 2, 6 och 9. När modellen bildar underlag för utvecklingssamtal blir bilden otydlig för föräldrarna och eleverna i de övriga årskurserna. För att modellen skall bli användbar för alla lärare och ge tydlig information till alla föräldrar och elever, bör den utvecklas till att tydligt ange mål för varje årskurs och även omfatta läroplanens strävansmål.

Undervisningen i musik och bild bedrivs inte av utbildade musik- eller bildlärare. Detta har medfört att undervisningen ibland uppvisar brister i förhållande till kursplanerna.

I Brösarps skola hämtar man inspiration från Bifrostpedagogiken och arbetar temainriktat i verkstäder. I verkstäderna arbetar man åldersblandat vid tre tillfällen per vecka och eleverna kan välja mellan formerna lekverkstad, drama, ordverkstad, labb och ateljé. I övrigt bedrivs undervisningen i åldershomogena grupper med undantag för engelska och matematik där man för tre år sedan började nivågruppera. Syftet med detta är att hitta utmaningar till varje enskild elev, något som var svårt i den åldersblandade 5-6 gruppen.

I Brösarps skola finns en särskild undervisningsgrupp med, just nu, 6 elever. En förskollärare är ansvarig för undervisningen och samarbetar med klassläraren. Målet är att eleverna skall slussas tillbaka till klassen, de deltar i så många ämnen som möjligt.

Odenslundsskolan arbetar idag i två separata arbetslag. Från och med höstterminen 2004 kommer personalen att bilda ett gemensamt arbetslag. De intervjuade eleverna och föräldrarna uppger ett tydligt missnöje med nuvarande organisation. Åldersspridningen i grupperna är stor och barnen har få jämnåriga kamrater. Arbetslagen arbetar olika och det är olyckligt att en liten skola är uppdelad i "två skolor". Odenslundsskolan har varje läsår omvärlds dagar då alla elever ägnar sig åt olika former av prao. Innehållet kan vara allt ifrån att besöka föräldrarnas arbetsplatser till att baka bullar hemma hos en kompis. Värdet ur kunskapssynpunkt är tveksamt. Skolan har beslutat att satsa extra på friskvård nästa läsår.

Smedstorps skola arbetar i grupper förskoleklass, årskurs 1-2, 3-4, 5-6 och särskoleklassen. På skolan finns två arbetslag, där ingår också förskolan. De åldersblandade grupperna är stora, störst är klass 1-2 med 28 elever. De intervjuade lärarna kan inte längre se pedagogiska vinster när en lärare ensam skall ansvara för en stor åldersblandad grupp. Inspektörerna iakttar vissa ostrukturerade lektioner med eget arbete, där varken planering eller syfte framgår. Möjligheterna att dela upp gruppen och individualisera undervisningen är små. Smedstorps skola arbetar för att utveckla en språkprofil och har ett föredömligt arbete med internationella projekt och utbyte med skolor i bl.a. Frankrike och Portugal.

På Smedstorps skola finns en liten grupp elever med diagnosen autism, 3 st för närvarande, som undervisas av en lärare tillsammans med en assistent. Gruppen har egna, väl tilltagna och funktionella lokaler och inspektörerna bedömer att undervisningen tillgodoser elevernas behov på ett bra sätt. Kostnaderna för gruppen finansieras med centrala medel. Det är oklart om gruppen är en klass eller en särskild undervisningsgrupp.

På Smedstorps skola finns också en särskoleklass, Lila gruppen, med 12 elever i årskurs 1-6. De undervisas av två lärare med lång erfarenhet. Lokalerna för särskolegruppen är små, vilket försvårar arbetet med att individualisera och undervisa i smågrupper. Undervisningen utgår från läroplanen och kursplanen för särskolan och har god kvalitet. För omvärldsorientering och social träning gör gruppen ofta studiebesök och utfärder, företrädesvis med tåg. Lärarna uttrycker behov av handledning och impulser utifrån.

Vid övergångar mellan skolformerna följer man de utarbetade riktlinjerna som fungerar tillfredställande.

I områdets skolor och förskolor finns många barn som har behov av stödinsatser av olika slag. De har olika diagnoser, läs- och skrivinlärningsproblematik, social problematik eller en kombination av dessa. Rektorn, arbetslagsledaren, speciallärare/pedagog och personal från resursenheten har gemensamma genomgångar två gånger per termin då man följer upp stödinsatser och beslutar om eventuella förändringar. För 55 elever finns idag upprättade åtgärdsprogram. Våren 2003 fastställdes en kommungemensam handlingsplan för elever med läs- och skrivsvårigheter. I denna anges de tester och uppföljningar som görs av eleverna från 5 års ålder, ansvarig pedagog finns också angiven. I områdets skolor finns totalt 12 assistenter som har i uppdrag att vara resurser för elever med olika funktionshinder. Två av assistenterna finansieras med centrala medel. Assistenternas uppdrag är ofta otydligt, några har ansvar för att planera undervisningen för eleven, andra har mera praktiska arbetsuppgifter. På någon skola är assistenterna en grupp som tydligt står utanför arbetslagen. Eftersom tjänsterna oftast är kombinerade och assistenten arbetar med andra uppdrag efter skoltid, på fritidshemmet eller i förskoleklassen, saknar de möjlighet att delta i diskussioner och planeringsmöten på skolan. Assistenterna träffar resursenheten två gånger per termin för handledning. Det brister ofta i kontinuitet för eleverna eftersom assistenterna ofta får byta arbetsplats. Inspektörerna anser att assistenternas roll som pedagogiska resurser måste diskuteras och deras arbetsuppgifter tydliggöras.

Det har varit många avbrott i speciallärarfunktionen och sjukskrivna eller tjänstlediga lärare har inte ersatts med vikarier. Idag finns tre deltidsarbetande speciallärare i området. Lärarna på skolorna får viss handledning från den centrala resursenheten, som också gör kartläggningar av barnens och elevernas behov. Kartläggningarna är sedan tänkta att fungera som underlag för stödinsatser av olika slag. Ofta stannar dock insatsen vid en kartläggning och inget mera.

Förskoleklassen

Förskoleklasserna i området är organiserade på olika sätt. På Brösarps skola och Smedstorps skola utgör förskoleklassen en egen grupp som vid vissa tillfällen och speciella arbetspass samverkar med de lägre årskurserna. På Odenslunds-skolan ingår förskoleklassen i den åldersblandade organisationen. Verksamheten präglas av att leken är ett viktigt inslag i undervisningen, på ett positivt sätt kombineras förskola och skola. Samverkan mellan förskoleklassen och de lägre årskurserna är något som ytterligare kan utvecklas.

Fritidshemmen

Tjänsterna på fritidshemmen har låg sysselsättningsgrad vilket innebär en splittad arbetssituation för personalen och obefintligt utrymme för planeringstid. Många har kombinerade tjänster och arbetar i förskoleklass eller som assistent under skoltid. Detta får negativa konsekvenser för kvaliteten i verksamheten som varken kan planeras eller genomföras i enlighet med personalens ambitioner. Även intervjuade föräldrar efterlyste ett bättre innehåll i verksamheten.

Förskolan

I Brösarps förskola finns sammanlagt 41 barn i åldern 1-5 år. Barnen är uppdelade på två avdelningar, en för de yngre, Backsippan, som har 18 barn inskrivna och en för de äldre, Gullivan, som har 23 barn inskrivna. För 5-åringarna finns det en speciell verksamhet i källaren, klubben. Förskolans arbetssätt är inspirerat av Reggio Emiliapedagogiken och man har försökt göra miljön så estetiskt tilltalande som möjligt. Resultaten av barnens arbete finns exponerat i miljön på olika sätt. Förskolan har arbetat fram en arbetsplan tillsammans med föräldrarna. Med utgångspunkt i läroplanen har man tagit fram vissa mål och konkretiserat. I projektet med Röda tråden har förskolan aktivt arbetat med förskolanssträvansmål. De större barngrupperna och färre vuxna innebär att förskolan inte längre kan ha så mycket aktiviteter utanför förskolan. Möjligheterna till en medveten, planerad pedagogisk verksamhet har minskat.

För barn på förskolan som behöver stödinsatser får personalen vända sig till resurscentrum, som gör en kartläggning/bedömning av barnets behov. Ofta leder dock inte kartläggningen till någon åtgärd. Enligt personalen på förskolan saknas en helhetssyn på barnen och deras behov av stöd. Nytt är att alla barn på förskolan får göra ett rimtest inför förskoleklassen. Portfolion som dokumenterar varje barn på olika sätt är en hjälp då det behöver skrivas åtgärdsprogram.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns många goda inslag i den undervisning som bedrivs i rektorsområdet. De minskande ekonomiska ramarna påverkar dock möjligheterna att bedriva undervisning i enlighet med de pedagogiska ambitionerna. Möjligheterna att individanpassa undervisningen är små. Sättet att organisera undervisningen och fördelningen av resurser bör analyseras. Det sker ett mycket gott arbete med att kartlägga och analysera barnens och elevernas stödbehov samt upprätta åtgärdsprogram, men tydliga brister finns i möjligheterna att genomföra stödinsatser. En övergripande, förut-sättningslös diskussion om vilka insatser som skulle ge bäst resultat saknas, en sådan bör inledas snarast. En utvecklad Projekt och Omdömesdatabas kan bli ett av verktygen i detta förbättringsarbete.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskilds rättsäkerhet.

De senaste åren har varit en turbulent tid när det gäller skolledningen i området. Ändringar av områdesindelningen i kommunen, byten av skolledare och en långtidssjukskriven områdesrektor i Ro 2 har satt sina spår i form av bristande utrymme för gemensamma pedagogiska diskussioner och utarbetande av utvecklingsstrategier.

I rektorsområdet finns idag två skolledare, en områdesrektor och en rektor. Denna organisation genomfördes hösten 2001, då kommunen ändrade områdesindelning och ledningsorganisation för förskolorna och skolorna. Områdesrektorn har varit sjukskriven en längre tid och rektorn, utbildad lärare, vikarierar nu på den befattningen. Vikarierande rektor, utbildad förskollärare, har tidigare varit arbetslagsledare på en av områdets förskolor. Skolledarna har en tydlig fördelning av ansvar och arbetsuppgifter. Beroende på utbildning och erfarenhet har de delat upp arbetet så att vik. områdesrektorn har ansvaret för grundskolorna och vik. rektorn för förskolorna. Områdesrektorn har det övergripande ansvaret för områdets budget inför barn och utbildningsnämnden och ingår, tillsammans med rektorn, i kommunens skolledningsgrupp.

Arbetslagsledarna har ett samordningsansvar för den pedagogiska verksamheten. Det finns en på varje skola och en på varje förskola, förutom i Smedstorp där skolan och förskolan har samma arbetslagsledare. De skall, tillsammans med skolledningen, driva den pedagogiska utvecklingen och vara kanalen mellan rektorn och den övriga personalen. För dessa arbetsuppgifter har verksamheterna inte fått några utökade resurser i form av personalförstärkning. Det förslag till förändrad ledningsorganisation som nu finns innebär ytterligare ansvar för arbetslagsledarna i frågor som rör personal och ekonomi. Uppdraget är otydligt formulerat, likaså frågan om huruvida resurser kommer att tillskjutas.

Det sker ingen systematisk uppföljning eller utvärdering av verksamheten i området. I några fall diskuteras de lokala arbetsplanerna i slutet av läsåret och man gör vissa förändringar. Arbetet i "Röda tråden" och "Projekt- och Omdömes databasen" kan bli en stomme för att utveckla ett mera systematiskt kvalitetsarbete.

Den kvalitetsredovisning som upprättats uppfyller inte de krav som finns angivna i förordningen, den saknar analyser av resultat och tydliga beskrivningar av insatser för utveckling. En utvecklad kvalitetsredovisning kan bli ett användbart redskap i områdets verksamhetsutveckling.

På Odenslundsskolan finns det en problematik kring elever med hög frånvaro. Det saknas rutiner för att snabbt vidta åtgärder.

Frågan om den lilla autistgruppens status, klass eller särskild undervisningsgrupp behöver klargöras och eventuella beslut upprättas. För eleverna i den särskilda undervisningsgruppen på Brösarps skola saknas beslut om placering.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det inom nuvarande ledning finns en tydlig uppdelning av ansvar och arbetsuppgifter. Rektorerne är väl förtrogna med verksamheten och har en tydlig utvecklingsambition. Inspektörerna anser det av vikt att en ny ledningsorganisation ges förutsättningar för att leda verksamheten och att roller och ansvar tydliggörs. Som ett led i kvalitetsarbetet bör området ta fram gemensamma strategier för uppföljning och utvärdering och kvalitetsredovisningen skall motsvara kraven i förordningen. En tydlig strategi för elever som inte uppfyller sin skolplikt bör utarbetas. Autistgruppens status behöver klargöras och det är ej godtagbart att beslut om placering i särskild undervisningsgrupp saknas i Brösarps skola.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Rektorsområde 2 omfattar förskoleverksamhet, förskoleklass, grundskola årskurs 1–6, särskola för årskurs 1–6 och fritidshem. Förskoleplats erbjuds inom den, av lagen, angivna tiden. Som språkval erbjuds tyska, franska, spanska, och engelska/svenska, men detta läsår har ingen elev valt spanska.

Ingen elev med annat modersmål har önskat modersmålsundervisning och informationen om studiehjälp på modersmålet är bristfällig. Information och kunskap om elevernas rättigheter inom detta område kan förbättras.

Utformningen av elevens val varierar mellan skolorna. Elevens val i Brösarps skola kallas till exempel "Kul underhållning och lek", är förlagt till fredagseftermiddagarna och elevernas arbete skall leda fram till underhållning. Ett sådant innehåll kan inte sägas vara i enlighet med förordningen.

Sammanfattningsvis gör inspektörerna bedömningen att kunskapen om elevens rätt till studiehjälp på modersmålet är bristfällig och att innehållet i elevens val i området skall förändras så att det överensstämmer med intentionerna i förordningen.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Området har hög andel behöriga lärare med lång erfarenhet. Det finns en stabil grund att bygga på och hittills har det inte varit problem att rekrytera utbildad personal. I rektorsområdet arbetar 33 lärare i undervisningen, 27,0 tjänster. Tre speciallärare/pedagoger har 1,83 tjänster. Detta ger totalt en lärartäthet på 7,1 lärare per 100 elever, genomsnittet för riket och kommungruppen är 7,9 för grundskolan. I områdets skolor arbetar 12 personer som resursassistenter för elever i behov av särskilt stöd.

I rektorsområdet finns just nu totalt sett tre speciallärare som arbetar 1,55 tjänst. I den särskilda undervisningsgruppen finns dessutom en speciallärare på heltid.

Skolsköterskan, som är anställd i den centrala resursenheten finns 1,5 dag per vecka på Odenslundsskolan och 1 dag på Brösarps respektive Smedstorps skola.

På skolornas fritidshem arbetar 14 personer (5,4 tjänster) varav sex med högskoleutbildning (en fritidspedagog och fem förskollärare). Det finns totalt 117 barn inskrivna på fritidshemmen. Det innebär en personaltäthet på 21,6 barn per årsarbetare, vilket är en högre täthet jämfört med kommungruppen och riket.

I särskoleklassen på Smedstorps skola arbetar två lärare och i autistgruppen en lärare och en assistent.

Inspektörerna bedömer att personalresurserna totalt sett är knappa, det är svårt att dela upp eleverna i grupper och resurserna för stödinsatser räcker inte till. Avsaknaden av kringresurser gör verksamheten sårbar och vid sjukfrånvaro omfördelas i första hand befintliga resurser.

Det centrala resursteamet är en tillgång och det görs gedigna kartläggningar av barnens och elevernas stödbehov, men sedan saknas resurser för att genomföra stödinsatser.

Kompetensutveckling för de anställda i rektorsområdet sker idag i mycket liten omfattning. Det finns ingen plan och det ekonomiska utrymmet i budgeten är ca 150 kr per anställd. En del nätverk finns i Röda tråden projektet, där sker det en del erfarenhetsutbyte mellan lärare på de olika skolorna. Resursenheten kallar med viss regelbundenhet olika personalgrupper till nätverksträffar. Avsaknaden av ekonomiska resurser och plan för kompetensutveckling kan på sikt innebära svårigheter i att bibehålla personalens kompetensnivå.

I Brösarp finns skolans eget bibliotek som en del av matsalen där eleverna hämtar böcker för läsning och faktasökning och på andra våningen i skolan finns

kommunens filialbibliotek. Även på Odenslundsskolan har ortens bibliotek flyttat in i skolbyggnaden. Förändringen har hittills inte påverkat skolornas arbetssätt men närheten till ett bibliotek med utbildade bibliotekarier skulle kunna utvecklas till att bli en tillgång i undervisningen. I Smedstorp finns folkbiblioteket integrerat med skolan på ett föredömligt sätt och samarbetet mellan personalen i skolan och på biblioteket är gott.

Läromedelsstandarden är bristfällig på vissa håll. Det finns läroböcker som är otidsenliga, exempelvis geografiböcker från tiden före Sovjetunionens upplösning. I en del fall har läroboken ersatts av kopierade lösblad som inte ger eleverna något sammanhang, inget före och inget efter.

Den gemensamma bild som förmedlas av elever, lärare och föräldrar är att de ekonomiska resurserna minskat betydligt de senaste 3-4 åren och att bristen nu är tydlig.

Resurserna i form av lokaler är goda, de håller normal standard och är relativt luftiga. Undantagen är ett par klasser på Odenslundsskolan och särskoleklassen i Smedstorp som har trånga utrymmen. Samtliga skolor i området är tillgängliga för elever med fysiska funktionshinder och nödvändiga förändringar i lokalerna görs då behov uppkommer.

Förskolan

På Brösarps förskola arbetar sex förskollärare, två barnskötare och en assistent. Det finns 41 barn inskrivna på de två avdelningarna, varav 21 barn i åldern 4 – 6 år finns på "äldre barns avdelningen". Detta innebär ca 8 barn per vuxen, en låg personaltäthet jämfört med kommungruppen och riket. Antalet barn i förskolegrupperna har successivt ökat de senaste åren. Att vistas under stor del av dagen i stora barngrupper med många relationer har en negativ inverkan på små barns utveckling. Detta visas i Skolverkets tidigare rapporter "Strukturella faktorer och pedagogisk kvalitet i barnomsorg och skola – en kunskapsöversikt" och "Förskola i brytningstid – nationell utvärdering av förskolan". På grund av gruppernas storlek och den låga personaltilldelningen har personalen dåliga möjligheter att utnyttja den schemalagda planeringstiden på dagtid och det påverkar verksamhetens innehåll negativt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns tillgång till god kompetens hos personalen, huvuddelen av lärarna är behöriga och har lång erfarenhet. Det saknas dock planer och ekonomiska resurser för personalens kompetensutveckling. Personalen på förskolan saknar reellt utrymme för planering. Resurserna för stödinsatser är otillräckliga. Antalet inskrivna barn på förskolorna har ökat utan att analys gjorts av konsekvenserna för barnen. Resurserna i form av lokaler håller god kvalitet, med undantag för några grupper som har trånga utrymmen. Kommunens filialbibliotek är en resurs som kan tas tillvara på ett mera medvetet sätt. Läromedelsstandarden uppvisar vissa brister.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna upplever i huvudsak en mycket positiv och god stämning vid sina besök på skolor och förskola i området. Det pågår ett aktivt arbete för att skapa en trygg miljö för barnen, både i skolan och i förskolan och den personal som finns är erfaren och kompetent. Det arbete som gjorts med att, utifrån en läro-

plans- och kursplanediskussion, konkretisera målen för eleverna, är mycket gott. Detta arbete, i form av "Röda tråden" och "Projekt- och Omdömesdatabasen" kan, med ytterligare förbättringar, bli ett verksamt utvecklingsinstrument. Det pågår ett mycket gott arbete med att kartlägga och analysera barnens och elevernas stödbehov, detta får ses som det första steget för att kunna erbjuda adekvat och tillräckligt stöd till barn och elever.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- som ett led i värdegrundsarbetet skapa en samsyn inom och mellan skolorna i området,
- handlingsprogrammet mot kränkande behandling bör utvecklas till att omfatta alla former av kränkande behandling,
- arbetet med att förbättra måluppfyllelsen, med särskilt beaktande av variationerna mellan områdets skolor,
- utveckla strategier för ett utökat elevinflytande,
- utveckla föräldrarnas rätt till information och delaktighet,
- se över inriktningen på stödinsatser så att man säkerställer att de motsvarar de behov som finns,
- förbättra kunskapen om elevers rätt till studiehandledning på modersmålet,
- effektivisera arbetet för att tillse att eleverna uppfyller sin skolplikt,
- utarbeta system för kvalitetsarbete, innefattande gemensamma pedagogiska diskussioner och uppföljning/utvärdering i syfte att utveckla verksamheten,
- klarlägga autistgruppens status och upprätta eventuella beslut,
- inleda ett arbete med att analysera konsekvenserna av stora barngrupper i förskolan och eventuellt vidtaga nödvändiga åtgärder och
- översyn av läromedelsstandarden i syfte att höja kvaliteten.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp på Brösarps skola saknas.
- Kvalitetsredovisningen motsvarar inte kraven i förordningen.
- Erbjudandet inom elevens val är inte i enlighet med grundskoleförordningens krav.

- Elevernas rätt till stöd tillgodoses inte i tillräcklig omfattning.

Datum	Ort
2004-05-14	Lund

Agneta Ericsson
Helena Olivestam Torold